

Pořízení záznamu telefonického hovoru volaným účastníkem. Použití zachycených projevů osobní povahy v důkazním řízení

§ 12 ObčZ

1. U volajícího je třeba dovozovat konkludentní souhlas s možným pořízením zvukového záznamu telefonátu volaným účastníkem (neprojeví-li přitom volající opačnou vůli).

2. Zákonné úřední licence k užití písemností osobní povahy, podobizen, obrazových snímků nebo obrazových a zvukových záznamů bez svolení fyzické osoby, jíž se týkají (§ 12 ObčZ), umožňují pro účely důkazního řízení použít hmotné nosiče zachycující jednotlivé hodnoty osobnosti fyzické osoby, které mají bezprostřední věcný vztah k předmětu úředního řízení a k jeho účelu.

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2004, sp. zn. 30 Cdo 1224/2004

Z odůvodnění: Odvolací soud změnil částečný rozsudek soudu prvního stupně tak, že zamítl žalobu, podle níž měl být první žalovaný povinen uveřejnit na vlastní náklad formou placené inzerce v redakční části na straně 2 deníku M. omluvu žalobci ve znění popsaném v uvedeném rozsudku. Dále zamítl žalobu, aby první žalovaný byl povinen uveřejnit na vlastní náklad ve vysílacím čase bezprostředně předcházejícím začátku pořadu „Události“ televizního programu ČT 1, a ve vysílacím čase bezprostředně následujícím po skončení pořadu „Televizní noviny“ televizního programu Nova omluvu žalobci ve znění popsaném ve zmíněném rozsudku. Konečně zamítl žalobu, aby druhý žalovaný byl povinen zaslat doporučeným dopisem omluvu žalobci ve znění popsaném ve zmíněném rozsudku.

Odvolací soud vycházel z ustanovení § 11 násl. ObčZ. Z hlediska skutkového vymezení v žalobě odvolací soud vzal v úvahu, že žalobce za neoprávněné zásahy do své osobnostní sféry označil výroky prvního žalovaného na tiskové konferenci dne 12. 6. 2000, kdy uvedl: „Já jsem osobně byl přítomen tomu, kdy pan Z. nabízel peníze otci jednomu z těchto hochů a přemlouval ho k tomu, aby podepsal, že je členem ...“ a údaje druhého žalovaného v písemném prohlášení, že „byl navštíven Ing. J. Z. a Ing. I. T., kteří mu nabízeli dovolenou pro něho a pro syna, zaměstnání pro syna a 10.000,- Kč za to, když potvrdí, že jeho syn je členem politické strany“ v rozsudku uvedené (dále jen „PS“). Tyto výroky, které nebyly v řízení zpochybňovány, jsou způsobily poškodit osobnostní práva žalobce, zejména jeho občanskou čest a lidskou důstojnost, neboť oba žalovaní žalobce obviňují z korupčního jednání v souvislosti s jeho politickou činností v PS. Protiprávnost těchto tvrzení by mohla být vyloučena jen podáním tzv. důkazu pravdy ze strany žalovaných.

V této souvislosti odvolací soud poukázal na to, že nebylo zpochybňováno, že syn druhého žalovaného byl evidován jako člen PS, avšak v čestném prohlášení ze dne 29. 5. 2000 uvedl, že nikdy členem PS nebyl, nesouhlasil s uvedením členské základny B. a požádal o okamžité vyškrtnutí ze seznamu členů PS. Na toto prohlášení reagoval předseda městské organizace PS B. Ing. P. K. tak, že se setkal s D. Z. mladším a poté, co jej ten odkázal na svého otce, druhému žalovanému dvakrát dne 6. 6. 2000 telefonoval a žádal jej, aby přemluvil svého syna ke změně stanoviska. Tyto telefonáty druhý žalovaný zaznamenával na magnetofonovém nosiči, přičemž prepis tohoto záznamu nezpochybnil nejen účastníci řízení, ale ani Ing. P. K., který nevyhloučil, že při svém telefonátu nabízel druhému žalovanému za změnu stanoviska syna finanční odškodnění a další výhody ve formě dovolené pro syna a pro něj samotného a příslib zaměstnání pro syna. V návaznosti na tuto iniciativu Ing. P. K. zorganizoval téhož dne 6. 6. 2000 schůzku žalobce a Ing. T. s druhým žalovaným, přičemž o obsah tohoto jednání strany vedou spor. Odvolací soud poukázal na to, že oba žalovaní a svědek Ing. M. v odvolacím řízení vypověděli, že žalobce jednal s druhým žalovaným v přítomnosti Ing. T. a tehdy činil druhému žalovanému zcela konkrétní nabídky vyplacení částky 10 000 Kč, poskytnutí dovolené pro něj a pro syna a příslib zaměstnání pro syna. Po příchodu prvního žalovaného a Ing. M. již žalobce nic konkrétního nenabízel. Pouze opakoval, že „nabídka jak finanční, tak ostatní platí“ a po odchodu žalobce a Ing. T. druhý žalovaný Ing. M. a

prvnímu žalovanému sdělil, že mu žalobce nabízel finanční částku 10 000 Kč, zaměstnání pro syna a dovolenou. Obsah jednání žalobce, *Ing. T.* a druhého žalovaného, odvolací soud také hodnotil z pohledu telefonických nabídek *Ing. K.* druhému žalovanému, které zcela korespondují s tvrzením obou žalovaných a *Ing. M.* (zejména s tvrzením druhého žalovaného). Odvolací soud (tak) dílčí nesrovnalosti ve výpovědích žalovaných a svědka *Ing. M.* před policejním orgánem, a poté před soudem prvního stupně (podle jeho konstatování) nepřeceňoval, neboť smysl jejich tvrzení zůstával stále totožný – zcela zřejmý zájem *Ing. T.* i za cenu úplatků zvrátit původní čestné prohlášení *D. Z.* mladšího ze dne 29. 5. 2000 a získat podklady, na základě nichž by nebyly pochybnosti o členství syna druhého žalovaného v PS. Za tohoto stavu odvolací soud dospěl k závěru, že nelze označit výpověď žalobce a svědka *Ing. T.* za věrohodnou a pravdivou. Naopak dovodil, že oba žalovaní unesli své důkazní břemeno a prokázali, že jejich tvrzení o korupčním počínání žalobce byla pravdivá. Uzavřel proto, že tvrzené zásahy do osobnostních práv žalobce nemohou být neoprávněné a protiprávní a nebyl tak splněn základní předpoklad použití občanskoprávních sankcí uvedených v § 13 ObčZ.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Dovolatel poukazuje na to, že podle názoru odvolacího soudu byla pravdivost žalovaných tvrzení prokázána záznamem telefonického hovoru mezi druhým žalovaným a *Ing. K.* Dovolatel namítá, že takový důkaz nelze provést. Přitom odvolací soud tento důkaz provedl tak, že přečetl přepis magnetofonového záznamu pořízeného žalovanými, když ze čteného přepisu nemohl být zjištěn stav věci. Nemohla (tak) být zjištěna shoda přepisu se záznamem, není zřejmé, zda vůbec takový záznam existuje, zda na něm skutečně hovoří osoby, které označují žalovaní, zda záznam nebyl např. dodatečně upravován. Dovolatel dále připomíná, že i kdyby byl ze záznamu zjištěn stav věci, pak tento důkaz nemá pro řízení v této věci žádnou důkazní hodnotu, protože žádný hovor mezi třetí osobou a druhým žalovaným neprokazuje skutečnost, zda se žalobce dopustil jednání, ze kterého jej obvinili žalovaní. Dovolatel pak má zato, že z provedeného dokazování plyne jediný závěr, že žalovaní neunesli důkazní břemeno pravdy. Dovolatel se pak podrobněji zabývá otázkou přípustnosti takového důkazu s naznačeným negativním závěrem, že pořízení, resp. použití takového zvukového záznamu, je porušením práva na ochranu jeho osobnosti.

Dovolání není důvodné.

Soudy obou stupňů podanou žalobu posuzovaly podle § 13 odst. 1 ObčZ, podle něhož má fyzická osoba právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněného zásahu do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů, a aby bylo dáno přiměřené zadostiučinění.

Je nutno uvážit, že různorodosti projevů jednotlivých stránek lidské osobnosti fyzické osoby odpovídá i myslitelně široké spektrum možných neoprávněných zásahů proti některé z těchto složek osobnosti. Přesto však vždy bude takovým zásahem dotčena přímo samotná osobnost fyzické osoby jako celek vlastností a charakteristik. Protože se jedná o nejvlastnější, nejnaternější a nejintimnější sféru lidské osoby, jejíž dotčení zvenčí je zásahem dotčenou fyzickou osobou velmi často pociťováno se značně nepříznivou intenzitou, je proto nepochybně věcí zákona této osobnostní sféře poskytovat příslušnou právní ochranu. Z tohoto pohledu proto také občanský zákoník právo na ochranu osobnosti fyzické osoby upravuje jako jednotné právo, jehož úkolem je v občanskoprávní oblasti zabezpečit respektování osobnosti fyzické osoby a její všestranný svobodný rozvoj. Je třeba též uvážit, že ve své podstatě jde o důležité rozvedení a konkretizaci článků 7, 8, 10, 11, 13 a 14 LPS. Přitom v tomto jednotném rámci práva na ochranu osobnosti existují jednotlivá dílčí práva, která zabezpečují občanskoprávní ochranu jednotlivých hodnot (stránek) osobnosti fyzické osoby jako neoddělitelných součástí celkové fyzické a psychicko-morální integrity osobnosti.

Ke vzniku občanskoprávních sankcí za nemajetkovou újmu způsobenou zásahem do osobnosti fyzické osoby podle § 13 ObčZ musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna podmínka existence zásahu objektivně způsobitelného vyvolat nemajetkovou újmu spočívající buď v porušení nebo jen ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické a morální integritě, tento zásah musí být neoprávněný (protiprávní) a musí zde být zjištěna existence příčinné souvislosti mezi takovým

zásahem a neoprávněností (protiprávností) takového zásahu. Nenaplnění kteréhokoliv z těchto předpokladů pak vylučuje možnost nástupu sankcí podle § 13 ObčZ. Je tedy i v souzeném případě nutno vycházet ze zásady, že občanskoprávní ochrana osobnosti fyzické osoby podle § 13 ObčZ přichází v úvahu pouze v těch zásahů do osobnosti osoby chráněné všeobecným osobnostním právem, které lze kvalifikovat jako neoprávněné (protiprávní). Neoprávněným zásahem je takový zásah do osobnosti fyzické osoby, který je v rozporu s objektivním právem, tj. s právním řádem. V některých případech však u konkrétních zásahů, ač se případně zdánlivě jeví jako odporující objektivnímu právu, takové zásahy není možno hodnotit jako neoprávněné zásahy do osobnosti fyzické osoby. Podstatou je existence okolností vylučujících neoprávněnost zásahu. Okolnosti, které mají tyto právní následky, a jež vycházejí z hodnocení závažnosti, významu a funkce vzájemně si kolidujících porovnávaných zájmů dotčené fyzické osoby na jedné straně a zvláštních veřejných zájmů na straně druhé, jsou buď obsaženy přímo v právních normách anebo z nich vyplývají.

O neoprávněný zásah do osobnosti fyzické osoby nejde mimo jiné v případech, kdy původce skutkových tvrzení zasahujících čest, resp. důstojnost fyzické osoby, prokáže, že tato tvrzení jsou pravdivá (tzv. důkaz pravdy). Zásah tohoto druhu totiž není neoprávněným zásahem do všeobecného osobnostního práva fyzické osoby, protože uvádění . Z tohoto důvodu nemůže být proti takovému zásahu s úspěchem uplatněna žaloba na občanskoprávní ochranu osobnosti podle § 11 násl. ObčZ (výjimku by ovšem většinou tvořily případy, v nichž půjde o skutečnosti soukromého života fyzické osoby, u nichž je důkaz pravdy zpravidla vyloučen).

Jak vyplývá z napadeného rozhodnutí, odvolací soud danou právní problematiku posuzoval souladně s vyloženým názorem. Dospěl pak k závěru, že se žalovaným v dané věci důkaz pravdy zdařil, takže žaloba není důvodná. S ohledem na další výslovně označenou výtku žalobce odvolávající se na § 237 odst. 3 OSŘ je třeba uvést, že toto ustanovení umožňuje vytýkat dovoláním napadenému rozhodnutí pochybení ve zjištění skutkového stavu věci, které spočívá v tom, že skutkové zjištění, které bylo podkladem pro rozhodnutí odvolacího soudu, je vadné. Musí tedy jít o skutkové zjištění, na jehož základě odvolací soud věc posoudil po stránce právní, a které nemá oporu v provedeném dokazování (jde tedy o případ, kdy nesprávné skutkové zjištění bylo příčinou nesprávného rozhodnutí). Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování, jestliže výsledek hodnocení důkazů soudem neodpovídá § 132 OSŘ, protože soud vzal v úvahu skutečnosti, které z provedených důkazů nebo z přednesu účastníků nevyplývaly nebo ani jinak nevyšly za řízení najevo, nebo jestliže soud pomínil rozhodné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány, resp. vyšly za řízení najevo, nebo v hodnocení důkazů popřípadě poznatků, které vyplývaly z přednesů účastníků, nebo které vyšly najevo jinak, z hlediska závažnosti, zákonnosti, pravdivosti, eventuálně věrohodnosti, je logický rozpor, nebo konečně jestliže výsledek hodnocení důkazů neodpovídá tomu, co mělo být zjištěno způsobem, vyplývajícím z § 133–135 OSŘ. Skutkové zjištění nemá oporu v provedeném dokazování v podstatné části tehdy, týká-li se skutečností, které byly významné pro posouzení věci z hlediska hmotného, resp. procesního práva.

Hlediska závažnosti (důležitosti) důkazů pro rozhodnutí a jejich zákonnosti soud uplatňuje již při rozhodování o provedení důkazů navržených účastníky řízení ve smyslu § 120 odst. 1 OSŘ. Jistě by nemělo význam provádět důkazy účastníky označené, o nichž by bylo předem známo, že k nim nebude možné při hodnocení všech důkazů podle § 132 OSŘ přihlídnout. Takto soud mimo jiné neprovede důkazy, které byly pořízeny nebo opatřeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy. Neprovede tak důkazy, které jsou hodnoceny jako důkazy nezákonné.

Pokud dovolatel připomíná v řízení navržený důkaz záznamem telefonického rozhovoru (resp. jeho přepisem), jehož měl být účasten druhý žalovaný a svědek *Ing. K.*, pak soud prvního stupně v dané věci tento důkaz nepřipustil. Poukázal na (v řízení vyslovený) nesouhlas *Ing. K.* s provedením tohoto důkazu s tím, že v opačném případě by došlo k porušení jednoho ze základních práv fyzické osoby, tj. práva na ochranu tajemství zpráv podávaných telefonem (čl. 13 LPS). Soud prvního stupně dále připomněl, že § 125 OSŘ pouze demonstrativně vypočítává důkazy, jimiž lze zjistit stav věci. Je-li pak navržen jiný důkaz, je na soudu, aby uvážil, zda provedením takového důkazu by nebylo porušeno některé ze základních lidských práv fyzické osoby, v daném případě účastníka

hovoru, jehož slovní projevy v telefonu byly zaznamenávány bez jeho vědomí. V tomto případě soud prvního stupně odkázal i na náleze Ústavního soudu ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. II. ÚS 502/2000. Podle soudu v tomto nálezu byla řešena obdobná problematika, byť v trestní věci. Naproti tomu odvolací soud v napadeném rozhodnutí připomíná, že zmíněný náleze Ústavního soudu neřeší otázku záznamu telefonického rozhovoru mezi soukromými osobami, ať již s vědomím nebo bez vědomí některé ze stran (tohoto hovoru). Náleze je zaměřen na problematiku zákonnosti a použitelnosti důkazů získaných při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ze strany státních orgánů, byla-li porušena pravidla získávání takových důkazů v rámci trestního řízení. V posuzovaném řízení (naopak) oba žalovaní navrhuji důkaz záznamem telefonického rozhovoru, jehož jedním z účastníků byl sám druhý žalovaný. Odvolací soud má proto zato, že provedení takového důkazu v soudním řízení, byť byl pořízen bez vědomí druhé strany, nemůže být žádným zásahem do základních lidských práv *Ing. K.*, neboť on sám byl volající a oslovoval druhého žalovaného.

Za této situace dovolací soud připomíná, že občanský soudní řád v § 125 uvádí jednotlivé důkazní prostředky pouze příkladně. Je však třeba současně konstatovat, že důkazním prostředkem může být každá skutečnost, která je způsobilá zjistit skutkový stav. Je-li prováděno dokazování pomocí jiných důkazních prostředků, než zmíněných v § 125 OSŘ, je na soudu, aby určil způsob provedení důkazu podle povahy konkrétního důkazního prostředku. Současně ovšem musí mít soud vždy na paměti, že navrhne-li účastník občanského soudního řízení k prokázání svých tvrzení důkaz, který byl pořízen nebo účastníkem opatřen v rozporu s obecně závaznými právními předpisy a jehož pořízením došlo k porušení práv jiné fyzické nebo právnické osoby, soud takový důkaz jako nepřijatelný neprovede (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR vydaný ve věci sp. zn. 21 Cdo 1009/99, publikovaný jako R 39/1999 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). Obecně není v zásadě sporné, zda je možné v občanském soudním řízení navrhnout důkaz představovaný magnetofonovým záznamem, ale vyvstává otázka zákonnosti takového důkazu v případě, že jeden z účastníků takového telefonického hovoru jeho průběh zaznamená magnetofonem, resp. diktafonem (případně obdobným technickým zařízením), bez vědomí druhé na tomto hovoru zúčastněné strany. Zde je třeba souhlasně s odvolacím soudem poukázat na skutečnost, že výše uvedené publikované rozhodnutí se ovšem jinak zabývá skutkově jinou eventualitou, tj. případem odposlechu telefonického hovoru ze strany třetího – na hovoru nezúčastněného – subjektu (obdobně je tomu i u již konstatovaného nálezu Ústavního soudu). Řešení nastolené otázky proto ve své podstatě nemůže podávat.

Podle § 12 odst. 1 ObčZ písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen se svolením té osoby, které se týkají. Zmíněné ustanovení případnou neoprávněnost zásahu proti jím chráněným osobnostním hodnotám vylučuje v případech, kdy konkrétní fyzická osoba k takovému pořízení, resp. použití udělí souhlas (jde v tomto případě o naplnění jedné z možných okolností vylučujících neoprávněnost zásahu proti osobnostní sféře fyzické osoby). Toto svolení pak nemusí mít zvláštní formu a za určitých okolností může být dáno ve smyslu § 35 odst. 1 OSŘ i konkludentně (v této souvislosti je možno jako příklad zmínit případy, kdy jsou televizními kamerami střežena některá veřejná místa v obcích, kdy lze dovozovat – při současné obecné známosti této skutečnosti – že fyzická osoba, která se na těchto veřejných místech ocitne, k pořízení svých obrazových snímků svoluje – srov. např. *Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol.* Občanský zákoník. Komentář. 8. vydání. Praha : C. H. Beck, 2003, s. 89, 90).

V souzeném případě bylo v zásadě nesporné, že telefonáty ze dne 6. 6. 2000 mezi svědkem *Ing. P. K.* a druhým žalovaným byly iniciovány tímto svědkem. Přitom druhý žalovaný pořídil o těchto telefonních rozhovorech záznam, který žalovaní v tomto řízení navrhli k důkazu.

Při posouzení toho, zda byl takto žalovanými navržen k provedení nepřijatelný důkaz, je nutno se nejprve obecně zabývat okolnostmi jeho pořízení.

V případech (privátních telefonických hovorů), kdy volající oslovuje volaného telefonního účastníka, dává tím především podnět ke komunikaci mezi těmito účastníky telefonního hovoru, a fakticky tak i vstupuje do soukromí volaného účastníka se všemi z toho plynoucími

konsekvencemi. K tomu přistupuje fakt, že volající k telefonátu využívá soudobých technických prostředků, o nichž je obecně známo, že samy mohou být vybaveny řadou technických funkcí – např. telefonní přístroje mimo jiné např. funkcí „hlasitý telefon hands-free“ (umožňující především větší komfort při telefonování), nebo funkcí „nahrávání hovoru“ (mající zejména význam pro snadnější upamatování si obsahu uskutečněného telefonního rozhovoru), apod. Je též známo, že takto technicky vybavené telefony lze běžně a legálně opatřit mimo jiné ve značkových obchodech poskytovatelů telefonních služeb v České republice. Volající proto hovor iniciuje za situace obecné povědomosti o možnosti, že takový hovor může být technickou cestou druhým účastníkem zaznamenáván (dovolací soud zde odhlíží od alternativy, kdy by hovor případně zaznamenával sám volající, neboť v posuzované věci se o takový případ nejedná). Pokud pak volající přesto telefonát uskutečňuje za těchto předpokladů, lze dovozovat, že tím současně konkludentně souhlasí i s možným pořízením zvukového záznamu tohoto telefonátu (neprojeví-li přitom ovšem opak).

V daném případě nebylo prokázáno a ani prokazováno, že by se v době uskutečnění telefonických hovorů dne 6. 6. 2000 svědek *Ing. P. K.* ohradil proti možnému pořízení záznamu těchto telefonátů. Za tohoto stavu proto lze mít za věcně správný závěr odvolacího soudu, že v daném případě tak nedošlo k zásahu do základních lidských práv *Ing. K.*, neboť to byl on, kdo telefonicky volal a oslovoval tak druhého žalovaného (který proto, jak vyplývá z logiky věci, nemohl za těchto okolností jako adresát tohoto telefonátu současně ani porušit tajemství dopravovaných zpráv).

Za tohoto stavu zbývá řešení otázky možnosti použití takto pořízeného zvukového záznamu (§ 12 odst. 1 ObčZ) jako důkazu v občanském soudním řízení. Jak totiž vyplývá z obsahu spisu, *Ing. P. K.* vůči soudu vyslovil nesouhlas s tím, aby tímto záznamem telefonátu byl proveden důkaz.

O neoprávněný zásah do práv chráněných § 12 ObčZ nejde podle druhého odstavce tohoto ustanovení mimo jiné v případech, kdy dojde k užití písemností osobní povahy, podobizen, obrazových snímků nebo obrazových a zvukových záznamů bez svolení fyzické osoby, jíž se tyto týkají, je-li to k účelům úředním na základě zákona. Jde o tzv. zákonné licence pro úřední účely. Pokud v těchto případech nejsou překročeny zákonem stanovené meze, pak jde o situace, kdy nad individuálními zájmy jednotlivých fyzických osob, do jejichž osobnosti je tímto způsobem zasahováno, převládá závažnější, významnější a funkčně vyšší zvláštní veřejný zájem. Tyto zákonné úřední licence především nahrazují v těchto případech příslušné svolení dotčené fyzické osoby. Podle zmíněného ustanovení tak mohou být např. pro účely důkazního řízení užity hmotné nosiče zachycující jednotlivé hodnoty osobnosti fyzické osoby, přičemž musí mít vždy bezprostřední věcný vztah k předmětu úředního řízení a k jeho účelu (obdobně srovnej Kolektiv autorů. Ochrana osobnosti podle občanského práva. 4. vydání. Linde Praha, a.s., 2004. s. 113).

Vzhledem k vyloženímu proto i zde odvolací soud důvodně konstatoval, že nic nebránilo v řízení provést důkaz předmětným záznamem. Současně je třeba uzavřít, že z obsahu spisu, stejně tak jako z dovoláním napadeného rozsudku vyplývá, že skutkové závěry odvolacího soudu jsou zřetelně z tohoto rozhodnutí poznatelné, což platí i o zjištěných skutečnostech, které byly pro odvolací soud podkladem těchto závěrů. Odvolací soud současně logicky vyložil svůj postup, na základě něhož dospěl k příslušným skutkovým závěrům na základě provedených důkazů.